

כ"ו בטבת, תשפ"ה
26 בינואר, 2025
(עודכן: 16.02.2025)

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

משרד מבקר המוסדות הלאומיים

היחידה לחברה הישראלית

מדור המלגות

מלגות קרנות החינוך

תוכן עניינים

2	מטרות הביקורת	.1
2	שיטת הביקורת והיקפה	.2
3	מדור המלגות – סקירה כללית	.3
5	קרנות החינוך – כללי	.4
5	קרנות החינוך - ניהול כספי	.5
8	רשימת קרנות החינוך	.6
8	רשימת קרנות החינוך - מסמכי ההקמה	.7
9	רשימת קרנות החינוך - שימוש בכספי הקרנות	.8
12	מדור המלגות - ניהול שוטף	.9
18	בדיקת עומק - מדגם	.10
25	ריכוז המלצות	.11

1. מטרות הביקורת

הביקורת נערכה ביחידה לחברה הישראלית של הסוכנות היהודית לארץ ישראל בנושא התנהלות מדור המלגות, המהווה חלק מהיחידה לחברה הישראלית (להלן – "הסוכנות היהודית" ומדור המלגות" בהתאמה). מטרת הביקורת היו לבחון את הפעילות הכספית של מדור המלגות ועמידתו בנהלי עבודה תקינים.

מתוך כלל הפעילות של מדור המלגות התמקדה הביקורת במלגות "קרנות החינוך" כהגדרתן להלן תוך מתן דגש לשלושה נושאים עיקריים.

- הניהול הכספי של קרנות החינוך.
- דרכי העבודה של מדור המלגות.
- בדיקת עומק מדגמית של הענקת מלגות וחלוקתן.

2. שיטת הביקורת והיקפה

הביקורת התקיימה בחודשים יולי 2023 – פברואר 2024.

לצורך הביקורת התקיימו פגישות עם מנהלת היחידה לחברה הישראלית, צוות מדור המלגות, חשב הסוכנות היהודית, צוות היחידה לכספים והמנהלת בישראל של המגבית המאוחדת לישראל -UIA. בנוסף התקבלו מסמכים והסברים בכתב ובעל פה במענה לשאלות צוות הביקורת.

נערכו פגישות ביחידה לסיוע כלכלי של דיקנט הסטודנטים באוניברסיטה העברית (להלן "המרכז לסיוע") ובעמותת "עלה" – העמותה לקידום הסטודנטים העיוורים והדיסלקטיים בישראל (להלן – "עמותת עלה"), שניהם גופים אשר מאתרים עבור מדור המלגות סטודנטים לקבלת מלגות מתוך קרנות החינוך.

הביקורת בדקה, בין השאר, את:

- הניהול הכספי של כספי קרנות החינוך המיועדים למלגות.
- השימוש בכספי קרנות החינוך.
- עבודת מדור המלגות, בין השאר מול נוהל המלגות כהגדרתו להלן.
- בדיקת עומק מדגמית של 3 קרנות תוך מתן דגש לתהליכי חלוקת המלגות בקרנות אלו.

הנתונים הכספיים מתייחסים לשנת תשפ"ג אלא אם צוין אחרת (מדור המלגות פועל ומציג נתונים כספיים ואחרים על פי תאריכי שנת הלימודים ולא לפי שנה קלנדרית).
הנתונים המספריים רשומים בדולר ארה"ב אלא אם נרשם אחרת.

הערה לשונית - בשפה העברית לא קיים הבדל בין המושג Fund ובין המושג Principal. שני מושגים אלו קרויים בעברית "קרן". בדוח זה נתייחס ל-Fund במילה העברית "קרן" ול-Principal בצמד המילים "כספי הקרן".

במהלך הביקורת פרצה מלחמת "חרבות ברזל". למדור המלגות נוספו אתגרים ומטלות. דו"ח זה אינו מתייחס לפעולות שביצע מדור המלגות תוך כדי ובעקבות המלחמה.

מבקר המוסדות הלאומיים ערך ביקורת קודמת על מדור המלגות בשנת 2009.

נציין כי צוות הביקורת זכה לשיתוף פעולה מלא מכל הגורמים איתם נפגש ואליהם פנה.

תגובת מנהלת היחידה לחברה הישראלית:

הדוח מעניין ומלמד. יש דברים שצריך להשתפר בהם, ויש חלקים שהם יותר מורכבים לשינוי. תודה רבה על עבודת הביקורת והארת הדברים.

3. מדור המלגות – סקירה כללית

3.1. מדור המלגות הוקם בשנת 2006 במטרה לאגד את כל מלגות הלימודים שמעניקה הסוכנות היהודית ביחידה ארגונית אחת. צוות מדור המלגות כולל שתי עובדות המתפעלות את כלל מטלות המדור.

3.2. מטרת פעילות מדור המלגות, כך נמסר לנו, היא למצות את הפוטנציאל האפשרי למימוש מתוך כספי הקרנות, כדי לחלק מלגות לימודים תוך שמירה קפדנית על רצון התורמים.

3.3. התנהלות מדור המלגות מוסדרת בנוהל תמיכות ומלגות שגובש בשנת 2006 ועודכן במרץ 2009 ובאוגוסט 2016 (להלן – "נוהל המלגות").

3.4. עיקר הפעילות של מדור המלגות היא חלוקת מלגות למלגאים אשר נמצאו עומדים בקריטריונים על פי הוראות הקרנות השונות או על פי נוהל המלגות, שמירה על הליכי הבדיקה, התיעוד ולבסוף הענקת המלגות למלגאים. מדור המלגות פועל כגוף הנותן שירותי ניהול, בדיקה וחלוקת מלגות.

3.5. בשנת הלימודים תשפ"ג הוענקו, באמצעות פעילות המדור, מלגות בסכום כולל של 490,161 דולר ארה"ב ל-436 מוטבים-מלגאים, לפי החלוקה הבאה:¹

- **מלגות קרנות החינוך** – הוענקו מלגות בסך של 148,544 דולר ל-243 מלגאים. פירוט נוסף אודות קרנות החינוך בסעיף 4 להלן.
- **מלגות "כפרי הנוער"** – הוענקו מלגות בסך של 166,734 דולר ל-103 מלגאים. מלגות אלו מוענקות על ידי הסוכנות היהודית לבוגרות ובוגרי כפרי הנוער של הסוכנות

¹ סכומי המלגות ומספרי המלגאים כוללים שיתופי פעולה בין קרנות שונות – החלוקה בין הקטגוריות השונות התבצעה לפי ייעוד המלגה ולא לפי מקור הקרן ממנה ניתנה המלגה.

היהודית המגיעים מרקע חברתי מוחלש. המלגה מאפשרת להם הזדמנות להשכלה גבוהה תוך גיבוש זהות, פיתוח מנהיגות ואחריות, כישורי חיים ויזמות חברתית.

- מלגות קרן היסוד – הוענקו מלגות בסך 47,151 דולר ל – 37 מלגאים. קרן היסוד בשיתוף עם הסוכנות היהודית מפעילה קרנות המיועדות למלגות להשכלה גבוהה ובכך מעניקה הזדמנות טובה יותר לצעירים מרקע כלכלי מוחלש. השאיפה היא לראות את מקבלי המלגה משתלבים בהצלחה בעולם התעסוקה תוך עשייה חברתית משמעותית.
- מלגות מקרנות וממקורות נוספים (כולל פרויקט "בוחרים מחר") – הוענקו מלגות בסך 55,648 דולר ל – 38 מלגאים.

- מלגות מתוך מקורות אחרים של הסוכנות היהודית – כגון יחידת השותפויות ובוגרי שליחות ומרכזי קליטה – הוענקו מלגות בסך 72,048 דולר ל – 73 מלגאים.

3.6. המדור יוזם ימי עיון ומפגשים מקצועיים במהלך השנה עם צוות רכזות המלגות של חמשת כפרי הנוער, בדגש על מתן ידע וכלי עשייה נוספים בתחום המלגות וכך מאפשר למידת עמיתים, התייעצות וחיזוק הקשר בתוך הצוות.

עשייה ברוכה וענפה זו מתבצעת על ידי הצוות המצומצם של מדור המלגות בשיתוף עם פרנטית מהיחידה לכספים.

3.7. המדור מקיים טקסי חלוקת מלגות ושמירת קשר שוטף עם מוסדות הלימוד והעמותות באמצעותם מאותרים הזכאים לקבלת מלגות.

צוות הביקורת השתתף בטקס בו הוענקו מלגות לבוגרי כפרי הנוער של הסוכנות היהודית, בהשתתפות הרוח הישראלית – המגבית הישראלית בע"מ (חל"צ) והתרשם מהדרך המכובדת בה מחולקות המלגות ומתרומתן למלגאים. הטקס היה מכובד ומרגש מאוד, החניכים שקיבלו את המלגות סיפרו את סיפור חייהם ותיארו את המקום של הסוכנות היהודית בחייהם גם כחניכי עבר של כפרי הנוער וגם כמקבלי מלגה ללימודים גבוהים.

3.8. הביקורת השתתפה גם בטקס חלוקת מלגות מהקרן ע"ש אדית פאלק המיועדות לסטודנטים עיוורים ולקויי ראייה הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה. הטקס נערך באוניברסיטה העברית במשרדי עמותת עלה, לטקס הגיעו המלגאים והמלגאיות וסיפרו על לימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה או במוסדות לימודיים אחרים, הפזורים בכל חלקי הארץ. הטקס היה מרגש ומחמם את הלב, ונערך בהשתתפות נציגת ה-UJA בישראל ומנהלת תוכנית המלגות בסוכנות היהודית.

3.9. הוצגו בפני הביקורת מכתבי תודה מרגשים בהם מביעים המלגאים את הערכתם ובהם הם שיתפו את מדור המלגות בעזרה המהותית של המלגה שהוענקה לקידומם והצלחתם בלימודים.

4. קרנות החינוך – כללי

קרנות החינוך כוללות כתשעים קרנות אשר רובן הוקמו בשנות השישים עד שנות השמונים של המאה העשרים באמצעות ה-UIA (להלן – "קרנות החינוך"). כספי קרנות אלו נמסרו לניהול הסוכנות היהודית. יעד השימוש בקרנות אלו נקבע על פי "מסמכי הקמה" של הקרנות השונות, כפי שנוסחו על ידי תורמי כספי הקרנות. מסמכי ההקמה המקוריים, ככל שהם קיימים, שמורים במדור המלגות. מסמכי ההקמה נסרקו והם נגישים לבדיקה בכל פעם שמתעורר הצורך לוודא מהם השימושים המותרים בכל קרן וקרן.

5. קרנות החינוך - ניהול כספי

בהתאם למדיניות הסוכנות היהודית במשך שנים רבות, כספי הקרנות אינם מופקדים בחשבון בנק ייעודי. המידע בנוגע ל"יתרות" כספי הקרנות נמצא ומשוקף באופן רישומי בלבד בטבלת קרנות החינוך המתוארת להלן. הכספים מוקצים לשימוש לצרכי המלגות באמצעות מערכת ה-ERP של הסוכנות היהודית. מאחר ולא קיימים חשבונות בנק ייעודיים לכספי הקרנות והם אינם מושקעים בנפרד מכלל כספי הסוכנות היהודית, היחידה לכספים זוקפת לזכותן ריבית "רישומית".

נמסר לביקורת כי מדי חצי שנה נערך חישוב ונצברת (באופן רישומי) ריבית לזכות כספי כל אחת מהקרנות בשיעור קבוע.²

לפיכך, הסוכנות היהודית שקיבלה כספים בנאמנות לניהול קרנות שפירותיהן תשמשנה למטרות שנקבעו ע"י התורמים, לא שמרה על כספי הקרנות בנפרד מהפעילות הכספית השוטפת שלה, או בדרך המאפשרת להבחין ביניהם. כספי הקרנות לא מושקעים בנפרד מכספי הסוכנות היהודית והריבית התחשיבית הנזקפת לזכות הקרנות, אינה מעוגנת בהחלטת מדיניות מחייבת של הסוכנות היהודית.

יצוין, כי ה-UIA הפועל כנאמן לכספי התרומות ששימשו להקמת הקרנות, העביר את ניהול הקרנות לסוכנות היהודית. ככל הידוע לביקורת, ה-UIA לא שותף להחלטות הסוכנות היהודית לגבי מדיניות השקעות כספי הקרנות והבטחתם. יתרה מכך, נציגו של ה-UIA בישראל לא ידעו כי כספי קרנות החינוך אינם מוחזקים בנפרד מכספי הסוכנות היהודית.

² לביקורת נמסר כי על כספי הקרנות הוספו מדי חצי שנה ריביות רישומיות לפי הפירוט הבא: עד ליום 30.6.2023 הווספה באופן רישומי על כספי הקרנות ריבית הליבור (London Inter Bank Offered Rate – LIBOR) שהיא ריבית המפורסמת פעם ביום עסקים על ידי ארגון הבנקים הבריטי (BBA) ומייצגת את גובה הריבית על פיה בנקים מוכנים להלוות האחד לשני. ריבית זו יצאה משימוש על ידי הבנקים בישראל והחל מיום 30.6.2023 נצברת על כספי קרנות החינוך ריבית רישומית המחושבת לפי ריבית ה-"SOFR" (Secured Overnight Financing Rate) שהוא שיעור ריבית מובטחת המנוהלת על ידי הבנק המרכזי בארה"ב.

בדוחות הכספיים המבוקרים של הסוכנות היהודית מוצג ביאור³ המתייחס לנכסים נטו מוגבלים, שאינו משקף באופן מלא את התחייבות הסוכנות היהודית כנאמנה על כספי קרנות החינוך. כמו כן, בפירוט הנכסים הכספיים בדוחות הכספיים המבוקרים, חסר שיקוף שנכסים אלו כוללים השקעות של כספי קרנות החינוך, שמוחזקים ע"י הסוכנות היהודית, כדי להשתמש בפירותיהם למטרות שיועדו ע"י התורמים.

5.2. אחריות הסוכנות היהודית כנאמנה לכספי קרנות החינוך

היחסים בין ה-Uia, הסוכנות היהודית, התורמים שתרמו את הכספים לקרנות החינוך והנהנים הפוטנציאליים של קרנות אלו, מתאפיינים, לפחות על פי פשוטם של דברים, ביחסי נאמנות, ובהתאם לכך, לדעת הביקורת, יש לפעול על פי הוראות חוק הנאמנות והפסיקה שפירשה חוק זה.

דגשים מתוך חוק הנאמנות והפסיקה⁴:

- הביקורת סבורה שיש להתייחס ל"קרנות החינוך" ולפרשן, בין השאר, על פי הוראות חוק הנאמנות, תשל"ט-1979 (להלן: "חוק הנאמנות") לרבות:
- 5.2.1. נאמנות משפטית היא הסדר שבו נכס מוחזק או מנוהל על ידי נאמן לטובת נהנה או למטרה מוגדרת. בהקשר של קרנות החינוך: כאשר תורם מעביר כספים לנאמן, עם הוראות להשתמש בכספים לטובת מטרה מסוימת או קבוצה מסוימת, נוצרת נאמנות. הנאמן מחויב לפעול בהתאם להוראות התורם ולנהל את הכספים לטובת המטרה שהוגדרה.
 - 5.2.2. כעקרון, על פי חוק הנאמנות, הנאמן (Uia) אינו רשאי לאצול מתפקידו לזולתו, אך מותר לו להעסיק אדם כדרוש למטרות הנאמנות – לעניינו, נראה כי זהו ההסדר שבבסיסו מנהלת הסוכנות היהודית את כספי קרנות החינוך והמלגות שניתנות מתוכם.
 - 5.2.3. בעניין קרנות החינוך ניתן לראות במסמכי ההקמה הסכם שהקים את הנאמנות.

³ ביאור 15 בדוחות הכספיים ליום 31.12.2023

⁴ להלן כמה מסעיפי חוק הנאמנות העיקריים אשר יש בהם זיקה וחשיבות לפרשנות ניהול קרנות החינוך.
סעיף 1 קובע כי "נאמנות היא זיקה לנכס שעל פיה חייב נאמן להחזיק או לפעול בו לטובת נהנה או למטרה אחרת"
סעיף 2 קובע כי "נאמנות נוצרת על פי חוק, על פי חוזה עם נאמן או על פי כתב הקדש".
סעיף 3 (ג) קובע כי "הנאמן חייב להחזיק את נכסי הנאמנות בנפרד מנכסים אחרים או בדרך המאפשרת להבחין ביניהם"
סעיף 7 קובע כי:
"א) הנאמן חייב לנהל חשבונות בכל עניני הנאמנות.
ב) הנאמן חייב לתת לנהנים דין וחשבון על עניני הנאמנות אחת לשנה ובגמר כהונתו, ולמסור להם ידיעות נוספות לפי דרישתם הסבירה."
סעיף 10 קובע כי:
"א) נאמן חייב לשמור על נכסי הנאמנות, לנהלם ולפתחם ולפעול להשגת מטרות הנאמנות, ומוסמך הוא לעשות כל הדרוש למילוי תפקידו.
ב) במילוי תפקידו חייב הנאמן לנהוג באמונה ובשקידה כפי שאדם סביר היה נוהג באותן נסיבות.
.....
ד) נאמן אינו רשאי לאצול מתפקידו לזולתו; אין בכך כדי למנוע העסקת אדם כדרוש למטרות הנאמנות."

5.2.4. הנאמן חייב להחזיק את נכסי הנאמנות בנפרד מנכסים אחרים או בדרך המאפשרת להבחין ביניהם.

5.3. ממצאים:

5.3.1. כספי קרנות החינוך לא מופקדים בחשבון ייעודי אלא מהווים חלק מסך הכספים של הסוכנות היהודית.

5.3.2. הריבית על כספי קרנות החינוך נצברת באופן רישומי בלבד ולא כתוצאה מהשקעות ייעודיות שנצברות בפועל כתשואה על כספי הקרן.

5.3.3. לא נמצא כי נערך דיון עם ה-UIA על מדיניות השקעות כספי הקרנות.

5.3.4. הדוחות הכספיים המבוקרים של הסוכנות היהודית אינם משקפים באופן מלא את התחייבויותיה להחזקת כספי הנאמנות בנפרד מנכסים אחרים או בדרך המאפשרת להבחין ביניהם.

5.4. המלצות:

5.4.1. על הסוכנות היהודית, בתיאום עם ה-UIA, לקבוע מדיניות באשר לאופן השקעת כספי קרנות החינוך ולזיכויין בשל פירות הנצברים על השקעתן.

5.4.2. במסגרת קביעת המדיניות לגבי זיכוי הקרנות המאפשר חלוקת כספים למוטבים, יש לקבוע כתחליף להשקעה נפרדת המניבה תשואה, את מנגנון זיכוי הקרנות לטווח הארוך.

5.4.3. יש לשקול להציג בדוחות הכספיים המבוקרים, בביאור הנכסים נטו מוגבלים, את ההתחייבויות לקרנות החינוך בשורה נפרדת משאר הנכסים הנטו מוגבלים.

5.4.4. יש לשקול לכלול בדברי ההסבר המתייחסים להשקעות כספי הסוכנות היהודית שנכסים אלו כוללים סכום מסוים, נקוב, בגין השקעות כספי קרנות החינוך.

תגובת היחידה לכספים:

היחידה לכספים מקבלת את המלצות המבקר בנושא הצגה וגילוי בדו"חות הכספיים של הסוכנות. החל מדוחות כספיים של 31 בדצמבר 2024, יתרת הקרנות תוצג בשורה נפרדת בסעיף נכסים נטו ויינתן גילוי נוסף בסעיף מזומנים על פי המלצת המבקר.

לפי תנאי ההקמה של רוב מוחלט מהקרנות, הסוכנות היהודית תשתמש ב"פירות" הקרן לצורך חלוקת מלגות ולא בקרן עצמה (הסכום המקורי). לפיכך, יש צורך להשקיע כספים אלו רק באפיקים סולידיים ולא באפיקים שיש בהם חשיפה להפסדים.

הריבית שהסוכנות היהודית מעניקה לקרנות אלו היא ריבית SOFR, שהינה גבוהה יותר מהריבית אשר היתה מתקבלת בפיקדונות בנק.

פתיחה וניהול חשבונות בנק נפרדים לכספי הקרנות, יגררו עלויות מינהל שאותם תצטרך הסוכנות היהודית להשית על הקרנות. לכן, שינוי שיטת הניהול הנוכחית, יחד עם תשואות נמוכות מ-SOFR, יגרמו להקטנת הסכומים שיחולקו למוטבים.

תגובת נציגת ה-UIA בישראל:

כספי קרנות המלגות הינם Endowment לכל דבר ועניין וכך הקרן אמורה לפעול. הכספים אמורים להיות מושקעים בפועל, בחשבון מיועד המניב ריבית באופן שוטף. דיונים לגבי מדיניות ההשקעה של כספים אלו אמורים להתקיים מידי שנה, במשותף בין הסוכנות היהודית לארגון הפדרציות בצפון אמריקה/המגבית.

6. רשימת קרנות החינוך

הוצגה בפנינו טבלה מפורטת של קרנות החינוך. טבלה זו משמשת את מדור המלגות ואת יחידת הכספים ככלי עיקרי למידע, בכל הנוגע לכספים הרשומים בגין כל אחת מהקרנות והשימוש האפשרי בכל אחת מהן (להלן – "טבלת קרנות החינוך"). המידע הכספי המצוי בטבלת קרנות החינוך מופק על ידי יחידת התפעול ביחידה לכספים. תמצית השימושים המותרים בכל אחת מהקרנות, הוזנה בעבר בטבלה זו על ידי מדור המלגות. ככל שמתקבל מידע חדש בנוגע לקרן כלשהי - מעודכנת טבלת קרנות החינוך בהתאם. בשל החשיבות הניהולית של טבלת קרנות החינוך, נפרט להלן את המידע לסוגיו המוצג בטבלה זו.

7. רשימת קרנות החינוך - מסמכי ההקמה

טבלת קרנות החינוך כוללת תיאור קצר ותמציתי של ייעוד הקרן מתוך מסמכי ההקמה. ניתן למיין את הקרנות, בהקשר של מסמך ההקמה וכפי שמופיע בטבלת קרנות החינוך לשלוש קבוצות עיקריות:

- תיאור מפורט של ייעוד הקרן –ב-57 קרנות נמצא תיאור מפורט של ייעוד הקרן (בדרגות פירוט משתנות).
- ייעוד עבור "מלגות שכר לימוד" (ללא פירוט נוסף) –ב-15 קרנות צוין כי הייעוד שלהן הוא עבור "מלגות לסטודנטים" או "מלגות לתלמידים" לרוב בתוספת הבהרה כי ניתן להשתמש "ללא הגבלה".
- קרנות ללא תיעוד בנוגע לייעוד – על פי טבלת הקרנות, לגבי 20 קרנות מצוין שאין לגביהן תיעוד כלשהו הנוגע לייעודן.

בדקנו 10 מסמכי הקמה מתוך קבוצת הקרנות בהם קיים תיאור מפורט של ייעוד הקרן ונמצא שתיאור הקרן והתמצית הנוגעת לייעוד הקרן (בטבלת הקרנות) משקפים נאמנה את הרשום במסמכי ההקמה של כל אחת מהקרנות שנבדקה.

מסקנה – תקין.

8. רשימת קרנות החינוך - שימוש בכספי הקרנות

8.1. בשיחות שנערכו עם מדור המלגות והיחידה לכספים הוצהר כי הכוונה היא למצות ככל הניתן את השימוש בכספים המשויכים לקרנות השונות, על פי הייעוד המותר בהן. נמסר לביקורת כי בהעדר הוראה אחרת במסמכי ההקמה (ובהעדר הסכמות שניתנו לאחר מכן על ידי משפחות ויורשי מקימי הקרן), השימוש בקרנות החינוך (למעט בקרנות בהן אין כלל מסמכי הקמה) הוא רק בריבית הנצברת הרשומה בכל קרן וקרן. בשנת תשפ"ג (נכון לעדכון מפברואר 2023) סך כל כספי קרנות החינוך עמד על 8,399,816 דולר. על פי טבלת הקרנות, ברוב הקרנות הוחלט כי השימוש הוא בריבית שנצברה בקרן ללא שימוש בכספי קרן. יש מספר קרנות בהן ניתן להשתמש בכספי הקרן + ריבית שנצברה בקרן על פי הרישומים וזאת לפי הנחיית התורם. לעיתים נרשם במפורש כי כוונת התורם היא שבתוך מספר שנים יהיה שימוש בכל כספי הקרן. הסכומים העומדים לשימוש מדור המלגות, מתוך קרנות החינוך בהן ניתן להשתמש בקרן פלוס ריבית, עמדו באותו מועד על סך של 1,204,829 דולר. בנוסף, הסכומים העומדים לשימוש מדור המלגות, מתוך קרנות החינוך בהן ניתן להשתמש בריבית שנצברה בלבד, עמדו על סך של 871,828 דולר. לגבי קרנות ללא תיעוד ומסמכי הקמה, נרשם בצידן "No documentation". נמסר למבקר כי הוחלט שלא להשתמש כלל בכספי הקרנות בשל חשש לשימוש בכספים שלא בהתאם לכוונת התורמים.

מתוך הסכום הנ"ל אושרו לביצוע בשנת תשפ"ג 177,501 דולר.

בפועל הוענקו מלגות בסך של 137,990 דולר.

8.2. לשאלות צוות הביקורת בדבר הפער בין הכספים העומדים לחלוקת מלגות לבין הכספים שחולקו בפועל ניתנו מספר תשובות:

- בקרנות בהן ניתן להשתמש הן בכספי הקרן והן בריבית הצבורה אין כוונה להשתמש בכל הסכום בבת אחת באותה שנה מתוך כוונה לפרוש את מתן המלגות למשך מספר שנים ולאפשר רציפות במתן המלגות ולכן הניצול בפועל של קרנות אלו נמוך מהסכום העומד לרשות מדור המלגות.
- ישנן קרנות בהן השימוש היה חלקי בלבד ע"פ בקשות מנהלי תוכניות ההפעלה של מענקי המלגות שנבעו בשל נסיבות ואילוצים שונים. כך לדוגמא: מנהלי תוכנית לעולים הגישו בקשה להפעלת קרן, המיועדת למלגות עולים בסכום של 20,000 דולר (68,000 ₪). הבקשה אושרה בוועדה, אך בהמשך התוכנית ביקשה להפעיל את התוכנית ומימוש כספי הקרן רק בשנה העוקבת וזאת בשל סיבות לוגיסטיות משמעותיות.
- תוכנית נוספת שיועדה למכללה אקדמית אושרה בסכום של כ-18,000 דולר (60,000 ₪), מומשה באופן חלקי והמכללה ביקשה לממש את יתרת הסכום בשנה העוקבת, בשל סיבות הקשורות בהפעלת התוכנית.

- קרנות אלו כמעט ולא מומשו באותה שנה (ללא שניתן הסבר מיוחד לכך) ומכאן ההפרש בפועל.
- מדור המלגות מבקש לקבץ יחדיו כספים העומדים לחלוקה בקרנות אשר בגינם נזקפה ריבית בסכומים דולריים נמוכים. מדור המלגות מבקש להגדיר כי השימוש יהיה בסך מינימלי של 1,000 דולר שנצברו בקרנות, כדי להקל על התפעול והשימוש בפועל בכספים אלו.
- ישנם קשיים אובייקטיביים בניצול הכספים בקרנות לפי הייעוד שנקבע להם לפני שנים רבות. הוצגו בפני צוות הביקורת מספר קרנות אשר הייעוד ההיסטורי שלהן מקשה להשתמש בכספי הקרן. כך למשל לא נמצאו ילדים הזקוקים למלגות שיועדו לגן ילדים באזור שעבר שינוי סוציו-אקונומי מהותי.
- תקופה קצרה לפני המועד בו התקיימה ביקורת זו, נכנס לתפקיד צוות חדש במדור המלגות. הצוות פעל תוך כדי למידת החומר והתהליך הדרוש להבנת הקרנות וייעודן, איתור מועמדים למלגות בתוכניות השונות והיכרות וחיזוק שיתוף-הפעולה עם המוסדות האקדמאים השונים. מאז, הצוות פועל להגדלת אחוז מימוש הקרנות ולמיצוי ככל הניתן.

8.3. ממצאים:

- 8.3.1 קיים פער ניכר בין הכספים שעמדו לרשות מדור המלגות לבין הניצול בפועל של כספים אלו. נציין, כי מסקנה דומה עלתה בבדיקה שערך המבקר בשנת 2009.
- 8.3.2 אין החלטות ברורות או נוהל ברור כיצד לנצל את הכספים הצבורים בקרנות בהן ניתן להשתמש הן בכספי הקרן והן בריבית הצבורה.
- 8.3.3 רף השימוש של 1,000 דולר לריבית צבורה על כספי קרן, שקבע מדור המלגות, לא הופעל בכל המקרים ובפועל נוצלו בכמה קרנות סכומים נמוכים מ-1,000 דולר.
- 8.3.4 ישנן קרנות בהן ניתן, על פניו, לנצל את כספי הקרנות ו/או הריבית שנצברה בהן ואלו לא נוצלו.
- 8.3.5 אין שימוש בכספים הצבורים בקרנות להן אין מסמכי הקמה.
- 8.3.6 בטבלת קרנות החינוך ישנם נתונים לגבי כלל סוגי קרנות החינוך, ללא אבחנה מוסדרות.

8.4. המלצות:

- 8.4.1 יש לגבש מדיניות כתובה בכל הנוגע להתנהלות הכספית השוטפת של קרנות החינוך ואמות מידה לניצול כספים הצבורים בקרנות השונות, לרבות:
 - בקרנות בהן יש תיאור ייעוד במסמכי ההקמה וניתן להשתמש רק בכספי הריבית - יש לקבוע מדיניות ברורה בכל הנוגע לניצול הריבית הצבורה העומדת לחלוקה מדי שנה.
 - ככל שיש רצון להשתמש בכספים רק לאחר שיצטבר בקרן סכום כספי מסוים מריבית, יש לקבוע מדיניות ברורה לעניין זה.

- בקרנות בהן ניתן לנצל את כספי הקרן ואת הריבית שנצברת – יש לקבוע מתי והאם משתמשים בכספי הקרן הצבורים. ניתן לקבוע מספר שנים עד לניצול מלוא כספי הקרן והריבית או לקבוע כי ינוצלו לכל הפחות כספי הריבית הנצברת באותה שנה.

8.4.2. בקרנות בהן הייעוד בעייתי להוצאה לפועל, בשל שינויים שהזמן גרמן או בשל סיבות אחרות – יש לפעול לאיתור ופנייה יזומה למקימי הקרן או יורשיהם, לשם שינוי הייעוד או מציאת חלופות אחרות תוך קבלת ייעוץ משפטי מתאים ובמידת הצורך פנייה לבית המשפט לקבלת הוראות.

8.4.3. בקרנות בהן אין כלל תיעוד במסמכי הקמה – יש לפעול לאיתור ופנייה יזומה למקימי הקרן או יורשיהם, לשם קבלת הנחיות בנוגע לשימוש בקרן או קבלת ייעוץ משפטי בנוגע לאפשרות להשתמש בקרנות אלו עם חלוף הזמן הרב מאז הקמתן. במידת הצורך יש ליזום פנייה לבית משפט לקבלת הוראות.

8.4.4. יש לשקול לעדכן את טבלת הקרנות ולפצל אותה לסוגי הקרנות השונים (ניצול לפי יעוד, ניצול ללא יעוד קבוע וכד') לשם ייעול הטיפול והאבחנה בין סוגי הקרנות והשימושים שלהן.

תגובת מדור המלגות והיחידה לכספים

לסעיף 8.4.1: ההמלצות מקובלות ויובאו להחלטת ועדת המלגות.

לסעיף 8.4.2: נעשתה בעבר פנייה אל נציגת המגבית UIA לבחון את הנושא.

לסעיף 8.4.3: נערכו בדיקות מקיפות הן בארץ והן בארה"ב הן על ידי היחידה לכספים והן על ידי UIA. נעשתה בעבר פנייה אל נציגת המגבית UIA לבחון את הנושא. היחידה לכספים סבורה כי אין עוד מה לעשות בעניין זה.

לסעיף 8.4.4: נעשתה חלוקה פנימית בטבלה לחמש קטגוריות ושייך סוגי הקרנות.

9. מדור המלגות - ניהול שוטף

9.1. מבוא

הביקורת בדקה את הניהול השוטף של מדור המלגות בהקשר של קרנות החינוך, בחינת תהליכי קבלת ההחלטות, תיעודם ועמידה בנהל המלגות.

9.2. ועדת מלגות

סעיף 3.2 לנוהל המלגות מפרט את הרכב חברי ועדת המלגות: "מנהלת היחידה המפעילה יו"ר, נציגת היחידה המפעילה, נציגת היחידה לכספים, נציגת היחידה לפיתוח משאבים, נציגת UIA." ⁵ (להלן – "ועדת המלגות הראשית").

תפקידי ועדת המלגות הראשית מפורטים בסעיף 3.1 לנוהל המלגות והם כוללים את גיבוש תוכנית המלגות של הסוכנות היהודית, קביעת קריטריונים לקבלת מלגות בתוכניות השונות בהתאם לשיקולים אסטרטגיים של הסוכנות היהודית ורצון התורם וקביעת תחומי הסיוע במלגות השונות והיקפן.

לפי המידע שקיבלנו ממדור המלגות, ועדת המלגות הראשית לא הוקמה.

בפועל קיימות 7 תת-ועדות שונות:

- ועדת קרנות החינוך
- ועדת כפרי הנוער - בשיתוף עם הרוח הישראלית
- ועדת כפרי הנוער – בשיתוף עם קרן שרמן ייגר
- ועדת קרן היסוד
- ועדת פותחים עתיד
- ועדת קרן פאלק – למלגות עבור ליקויי ראייה ועיוורים
- ועדת קרן לי – למלגות עבור בעלי מוגבלות פיזית

לא התקבלו אסמכתאות או נוהל מחייב בנוגע להקמת תת-ועדות אלו, כיצד נקבע הרכב החברים בהן ומהו המנדט של כל תת-ועדה.

תת-ועדות אלו נפגשות דרך קבע, בניגוד להוראת סעיף 3.4 לנוהל המלגות הקובעת כי במקרים דחופים תוקם תת-ועדה.

ועדת קרן החינוך מונה 5 חברים: יו"ר ועדה חיצוני מתנדב – (מונה ע"י יו"ר הסוכנות היהודית), נציגת UIA בארץ, מנהלת היחידה לחברה הישראלית, נציגי היחידה לכספים בסוכנות היהודית: חשב (רו"ח) ורפרנטית הכספים.

מהמידע הכלול בסיכומי הדיונים שקיבלנו, עולה כי לא הובאו בפני תתי-הוועדות השונות החלטות הנוגעות לנושאים רוחביים ועקרוניים ביחס לניהול הכספים של הקרנות.

⁵ בנוהל לא כתוב מיהי היחידה המפעילה – במבנה הנוכחי של הסוכנות היהודית הכוונה היא ליחידה לחברה הישראלית.

עולה כי הוועדות עוסקות בעיקר בסעיף 3.1 לנוהל המלגות - "לקבוע את תחומי הסיוע במלגות השונות ואת היקפם" והן דנות ומטפלות בבקשות למלגות ומאשרות או דוחות אותן (לרוב תוך ציון גובה המלגה המאושר). הביקורת ביקשה לקבל אמות מידה להענקת מלגות של הסוכנות היהודית ולקבל פרוטוקולים בדבר דיווח על פעילות מדור המלגות. למעט הנחיות הקיימות במסמכי ההקמה, לא נמצאו החלטות עקרוניות או קריטריונים שנקבעו על ידי תת-הוועדה למלגות קרן החינוך. הוועדות השונות מתכנסות לפחות פעם בשנה ובכך עומדות בהוראות סעיף 3.3 לנוהל המלגות. מבדיקה וסריקה של החלטות הוועדות משנים קודמות, נמצא תיעוד החלטה על מספר שעות ההתנדבות המצופות מהמלגאים. מדור המלגות מקפיד לצרף מכתב נלווה לכל מלגאי המציין את השותפים למקור התרומה בציון שם הקרן או הקרנות התומכות בה.

9.2.1. ממצאים

- 9.2.1.1. ועדת המלגות הראשית, האמורה לפעול על פי נוהל המלגות, לא הוקמה.
- 9.2.1.2. בהעדר ועדת מלגות ראשית, לא נערכו דיונים ולא נקבעה מדיניות לתוכנית המלגות של הסוכנות היהודית. לא נקבעו אמות מידה כלליות בנוגע לחלוקת מלגות ולא נערכו דיווחים בנוגע לפעילות מדור המלגות. לפיכך, לא מולאו תפקידי ועדת המלגות הראשית, כקבוע בסעיף 3.1 לנוהל המלגות.
- 9.2.1.3. פועלות 7 תת-ועדות הדנות במלגות למטרות שונות. תת-ועדות אלו מתכנסות מדי שנה.

9.2.2. המלצות:

- 9.2.2.1. יש לשקול להקים את ועדת המלגות הראשית על פי סעיף 3 לנוהל המלגות ולחילופין, במידה ויוחלט שאין בכך צורך, יש לתקן את הנוהל ולהתאימו למבנה הפעולה הקיים של ועדות ייעודיות, בהנחה שהוא משרת את תפעול מערך המלגות.
- 9.2.2.2. יש למסד את פעולתן של תתי-הוועדות הקיימות, על ידי שינוי והתאמת נוהל המלגות.

תגובת מדור המלגות לסעיף 9.2.2:

מדור המלגות סבור כי מאחר שחלק גדול מהמלגות הן באשכולות ייעודיים ובכל תחום כזה יש צוות מקצועי וציבורי החבר בוועדת המלגות, נכון שכל ועדה תקבע את הנוהל והקריטריונים העונים על מטרות הקרנות בהן מטפלת הוועדה הרלוונטית. בהתאם להמלצה, נפעל לעדכון נוהל המלגות.

9.3. רישום פרוטוקולים

בין תפקידי ועדת המלגות הראשית, על פי סעיף 3.1 לנוהל המלגות, על הוועדה לתעד בפרוטוקולים את החלטותיה. הביקורת לא קיבלה פרוטוקולים אלא מסמכי סיכום של ועדת קרן החינוך, בהם רשומים שמות המלגאים שוועדת קרן החינוך אישרה להעניק להם מלגה, לצד סכום המלגה. גם בוועדה המקצה מלגות ללקויי ראייה ועיוורים נרשמה התנהלות זהה.

בסיכומי הדיון שהתקבלו חסר תאריך התכנסות הוועדה, הנושאים שעמדו לדיון, ציון המשתתפים והחלטות הוועדה. בהיעדר פרוטוקולים. אין נוהג של אישור הפרוטוקול הקודם או מעקב אחר ביצוע החלטות שהתקבלו בישיבות קודמות.

9.3.1. ממצא:

תתי-ועדות המלגות לא מפרסמות פרוטוקולים, אלא רק את התייחסות הוועדה בכל הנוגע לאישור או דחיית מלגות למלגאים, תוך פירוט גובה המלגה וזאת בניגוד לקבוע בנוהל המלגות.

9.3.2. המלצה:

על תתי-הוועדות לרשום פרוטוקולים אשר יציינו, בין השאר, את תאריך התכנסות הוועדה, הנושאים שהועלו לדיון, ציון שמות המשתתפים והחלטות שהתקבלו.

9.3.2 תגובת מדור המלגות לסעיף 9.3.2

ההמלצה מקובלת והוחל ביישומה במהלך שנת תשפ"ד.

9.4. איתור מלגאים

סעיף 5 לנוהל המלגות, שכותרתו "תהליך העבודה", מוקדש בחלקו הראשון לתהליך איתור ואישור המלגאים. להלן קיצור התהליך המתואר בנוהל המלגות:

- תוכנית המלגות תפורסם באתר האינטרנט של הסוכנות היהודית, תערך פניה יזומה למוסדות אקדמיים והתוכנית אף תפורסם בעיתונות הארצית.
- המעוניינים במלגות, יפנו ויגישו לסוכנות היהודית בקשות בצירוף המסמכים הנדרשים.
- יערך מיון של הפונים. יגבשו רשימת מועמדים שעמדו בתנאים לזכאות ורשימת מועמדים שלא עמדו בתנאים לזכאות ויביאו את הרשימות לדיון בוועדת המלגות. הוועדה תרשום פרוטוקול המתעד את החלטותיה.
- הודעה תשלח למלגאים בדבר אישור או דחייה של הבקשה.
- מי שבקשתו נדחתה יכול לערר על כך.

באתר הסוכנות היהודית אכן קיים דף שכותרתו "מלגות לסטודנטים" ובו הסבר קצר, לפיו עולה, שהסוכנות היהודית מעניקה סיוע בשכר לימוד לסטודנטים הלומדים במוסדות מוכרים להשכלה גבוהה בארץ. ליצירת קשר, האתר מפנה למייל ולטלפון של מדור המלגות. לשאלת הביקורת, נמסר כי מדי חודש מתקבלות כמה עשרות פניות למדור המלגות, הן ישירות והן באמצעות יחידת קשרי הציבור של הסוכנות היהודית. לא מתבצע רישום או מעקב אחר פניות אלו.

מדור המלגות לא מטפל באופן ישיר בפונים אליו בבקשת מלגה. המדור מפנה את הפונים למרכזי הסיוע לסטודנטים במוסדות האקדמיים ולארגונים מקצועיים אחרים, לשם הגשת בקשה למלגה. המלגאים המקבלים תמיכה מקרנות החינוך, נבחרים, נבדקים וממוינים על ידי גופים חיצוניים.

צוות הביקורת ערך פגישות עומק במרכז לסיוע כלכלי של האוניברסיטה העברית אשר ממיין ומאתר מלגאים לאחת מקרנות החינוך ובעמותת "עלה" אשר מאתרת מלגאים (בכל הארץ) שהם בעלי לקות ראייה או עיוורים. בפגישות התרשם צוות הביקורת מהמיון שעורכים גופים אלו ומהקריטריונים שהם מפעילים לאיתור מלגאים.

עוד יש לציין, כי במרכז לסיוע כלכלי ניתנות מלגות של הסוכנות היהודית מאחת מקרנות החינוך, אשר לפי מסמך ההקמה שלה מיועדת למתן מלגות לסטודנטים מעוטי יכולת באוניברסיטה העברית – היחידה עומדת בתנאי הקרן וניתנות מלגות לסטודנטים מכל רחבי הארץ – ובלבד שהם תלמידי האוניברסיטה העברית.

בעמותת "עלה" ניתנות מלגות מקרן המיועדת לסטודנטים עיוורים או לקויי ראייה. העמותה מאתרת סטודנטים ממוסדות לימוד שונים ובודקת את עמידתם בתנאים שסוכמו עמה למתן מלגות, על פי מסמכי ההקמה של הקרן ממנה ניתנות המלגות.

מהתשובות שהתקבלו לשאלות צוות הביקורת, עולה כי דרך זו של "מיקור חוץ" במיון מלגאים נהוגה גם באיתור מלגאים לקרנות נוספות מקרנות החינוך וכעקרון, מדור המלגות לא מפעיל הליך של מתן מלגות באופן עצמאי אלא מאתר את המלגאים דרך מרכזי סיוע באוניברסיטאות ומרכזי התמחות כמו עמותת "עלה".

9.4.1. ממצאים:

9.4.1.1. נוהל המלגות קובע כי מדור המלגות יפרסם "קולות קוראים" וכי מלגאים יפנו, בדרך הקבועה בנוהל, לקבלת מלגה ממדור המלגות.

9.4.1.2. בפועל, מדור המלגות נעזר ב"מיקור חוץ" ואינו נותן שירותים ישירים לפונים בבקשה לקבלת מלגות.

9.4.1.3. אין קריטריונים או כללים לגבי זהות הגופים שיתנו שירותי מיקור חוץ למדור מלגות ומה הסטנדרטים אשר נדרשים מהם כנותני שירותים.

9.4.1.4. צוות הביקורת קיים פגישה עם שני גופים הנותנים שירותי מיקור חוץ למדור המלגות והתרשם מהמקצועיות שלהם בטיפול באיתור מלגאים.

9.4.2. המלצות:

9.4.2.1. יש לתקן את הנוהל כך שישקף את התנהלות מדור המלגות הנעזר ב"מיקור חוץ" לאיתור מלגאים.

9.4.2.2. יש לקבוע קריטריונים ותנאי סף לבחירת גופי "מיקור חוץ" המסייעים לסוכנות היהודית ולשקול לגוון ולהגדיל את מספר הגופים הנ"ל.

תגובת מדור המלגות

לסעיף 9.4.2.1: ההמלצה מקובלת ותובא להחלטת ועדת המלגות.

9.5. תנאים לקבלת מלגה וחלוקתה למלגאים

סעיף 4.2 לנהל המלגות קובע כי רשאים להגיש בקשה למלגה "סטודנטים בעלי אזרחות ישראלית הלומדים במוסדות מוכרים להשכלה גבוהה או הנדסה, בהיקף של 12 שעות לימוד שבועיות לפחות, אשר אינם מקבלים סיוע אחר מהסוכנות היהודית". בדקנו את עמידת מדור המלגות בתנאים הנ"ל בקרנות החינוך, בין השאר כחלק מבדיקות העומק המפורטות להלן.

- מדור המלגות בודק האם המלגאים נושאים תעודת זהות "כחולה". יש לציין כי גם תושבי קבע זכאים לשאת תעודת זהות כחולה ולפיכך יתכנו מקרים בהם יוענקו מלגות למי שאינם אזרחי ישראל.
- לימודים במוסדות מוכרים להשכלה גבוהה או הנדסה בהיקף של 12 שעות לימוד שבועיות. המלגות אכן הוענקו לעומדים בתנאים אלו.
- המלגאים אינם מקבלים סיוע אחר מהסוכנות היהודית – נוסף על כך את התנאי הקבוע בסעיף 4.4 לנהל המלגות ולפיו "המלגה תינתן לפרק זמן של שנה אחת, ולא יותר משלוש שנים ברציפות". לשאלת צוות הביקורת ניתנה תשובה, לפיה, מדור המלגות לא בודק קבלת סיוע אחר או נוסף מהסוכנות היהודית. בין השאר נטען, כתשובה לשאלת צוות הביקורת, כי אם ניתן "כפל" סיוע כזה, הרי שהעובדה שהמלגאי נזקק למלגה נוספת די בה כשלעצמה להענקת מלגה – גם אם היא בגדר סיוע נוסף. במדור המלגות אישרו כי אינם מעניקים מלגות ליותר משלוש שנים, אך בהיעדר בדיקה בדבר מתן מלגות וסיוע בעבר, עלול להיווצר מצב בו סטודנט יקבל מלגות עבור יותר משלוש שנים ברציפות כסיוע מכמה קרנות שונות ובניגוד לתנאי הקבוע בסעיף 4.4 לנהל.

סעיף 4.3 לנהל המלגות מפרט את התנאים הכלליים למתן מלגה מהסוכנות היהודית:

- עמידה בתנאי הזכאות למלגה הספציפית, כפי שנקבעו ע"י ועדת המלגות.
- ביצוע התנדבות בקהילה ע"י מגיש הבקשה (לא ידרש במידה וגובה המלגה נמוך מ 2,000 ₪) עפ"י החלטת הוועדה או דרישת התורם.
- הצגת אישור לימודים עדכני לשנת הלימודים בה משולמים כספי המלגה בפועל.

- חתימה על כתב ויתור על סודיות שיאפשר לסוכנות היהודית לבדוק את הנתונים שמסרו וכן להעביר את הפרטים לצדדים שלישיים כדוגמת התורמים.
- אי שינוי במעמדו האישי של מגיש הבקשה בכל תקופת קבלת המלגה, מבחינת הקריטריונים שבגינם קיבל את המלגה.

בדקנו את עמידת מדור המלגות בתנאים הנ"ל בקרנות החינוך, בין השאר כחלק מבדיקות העומק המפורטות להלן.

- סעיף 1 – עמידה בתנאי הזכאות – בבדיקת העומק עלה כי מדור המלגות סומך על מרכזי הסיוע או העמותות, הנותנים לו שירותי מיקור חוץ לעניין זה.
- סעיף 2 – ביצוע התנדבות בקהילה – בבדיקת העומק עלה כי באחת מהקרנות מהן ניתנו מלגות, לא נדרשו המלגאים להתנדב בקהילה למרות שהמלגה שקיבלו עלתה על הסך של 2,000 ₪.
- סעיף 3 – הצגת אישור לימודים – מדור המלגות מוודא קבלת אישור לימודים.
- סעיף 4 – חתימה על כתב ויתור על סודיות – בקרנות החינוך המלגאים לא חותמים על כתב ויתור על סודיות, על אף שפרטים הקשורים במלגאים מועברים לעיתים לתורמים.
- סעיף 5 – שינוי במעמדו האישי של מגיש הבקשה – אין הליך מובנה לבדיקה זו.

נבדקו הליכי הנפקת המחאות, החתמתם והעברתם למלגאים. מדור המלגות ויחידת הכספים עומדים בתנאי הנפקת המחאות והחתמתם ובתנאי העברת כספי המלגה לזכאים כמפורט בסעיפים 5.7 ו- 5.8 לנוהל המלגות.

תקין.

9.5.1. ממצאים:

- 9.5.1.1. מדור המלגות בודק כי המלגאי נושא תעודת זהות כחולה, אך לא אם הוא אזרח ישראלי, כנדרש בנוהל המלגות.
- 9.5.1.2. מדור המלגות אינו בודק האם המלגאי קיבל מלגה או סיוע אחר מהסוכנות היהודית וכיוצא מכך גם אינו בודק את מגבלות אורך התקופה בה מתקבל הסיוע, כנדרש בנוהל.
- 9.5.1.3. מתקבל אישור לימודים עדכני של המלגאים.
- 9.5.1.4. המלגאים אינם חותמים על כתב ויתור על סודיות.
- 9.5.1.5. מדור המלגות ויחידת הכספים עומדים בהוראות הנוהל בכל הנוגע לחלוקת הכספים למלגאים - **תקין.**

9.5.2. המלצות:

- 9.5.2.1. יש לוודא כי המלגאי הוא אכן אזרח ישראלי כנדרש בנוהל או לחילופין לשנות את הנוהל ולהסתפק בדרישה כי המלגאי הינו תושב קבע.

9.5.2.2. על מדור המלגות לבדוק, באמצעים סבירים העומדים לרשותו, האם המלגאים קיבלו או מקבלים סיוע אחר מהסוכנות היהודית, בהתאם לדרישות הנוהל (ניתן לקבל הצהרת מלגאים לעניין זה).

9.5.2.3. על מדור המלגות לקבל כתב ויתור סודיות להעברת פרטים אישיים הקשורים לבקשת המלגה, החתום על ידי המלגאים בטרם קבלת המלגה.

תגובת מדור המלגות

לסעיף 9.5.2.1: יובא להחלטת ועדת המלגות.

לסעיף 9.5.2.2: ההמלצה מקובלת לגבי קבלת הצהרה של המלגאים.

לסעיף 9.5.2.3 ההמלצה מקובלת וכבר מיושמת במלגות בוגרי כפרי הנוער ותיושם ביתר המלגות.

10. בדיקת עומק - מדגם

10.1 כללי

הביקורת ערכה בדיקת עומק של 3 קרנות מתוך קרנות החינוך אשר העניקו מלגות בשנת תשפ"ג.

בכל אחת מהקרנות נבדקו בין השאר:

- מסמך ההקמה של הקרן והלימה בין מסמך ההקמה למלגות הניתנות בפועל.
- בדיקת אופן איתור המלגאים, כיצד נקבע גובה המלגה והקריטריונים למתן המלגה.
- בדיקת אישורי ועדת מלגות.
- בדיקת התהליך אל מול המלגאים – קבלת מסמכים ובדיקתם.
- הנפקת ההמחאה ותיעוד התשלום.
- מסמכים נלווים.

מטעמי שמירת צנעת הפרט ומניעת חשיפת פרטים בנוגע למלגאים, לא ציינו בדוח זה שמות הקרנות שנבדקו ופרטים מזהים אודות המלגאים שקיבלו מלגות באמצעות קרנות אלו.

10.2 קרן "א"

10.2.1. קרן א' מייחדת את כספי הקרן לסטודנטים עיוורים ולקויי ראייה.

10.2.2. מסמכי ההקמה של הקרן קובעים כי מתוך כספי הקרן יינתנו מלגות עבור לימודי השכלה גבוהה של סטודנטים עיוורים או לקויי ראייה.

10.2.3. מדור המלגות נעזר בעמותת "עלה" לאיתור מלגאים. על פי אתר משרד המשפטים – "גיידיסטאר" מדובר בעמותה המחזיקה באישור ניהול תקין, בעלת אישור לזיכוי מס לתרומות ומחזור שנתי של למעלה מ-17 מליון ₪ בשנת 2022. צוות הביקורת נפגש עם נציגי עמותת "עלה", התרשם מהמקצועיות של ניהול מערך המלגות בעמותה, הכולל את בדיקת המלגאים, צרכיהם ושילובם בהתנדבות בקהילה. צוות הביקורת נפגש גם עם

מלגאי ושמע ממנו על משמעות המלגה עבורו ועל תוכנית ההתנדבות בה הוא משתתף. בפגישה עלה, כי רבים מהמלגאים מתנדבים בתוכניות עזרה ותמיכה לעיוורים ולקויי ראייה אחרים ומשמשים להם דוגמא ומודל לחיקוי.

10.2.4. לשם אישור מלגות מתוך קרן א' מתכנסת ועדה ייעודית בה חברים נציגי עמותת "עלה" ונציגי מדור המלגות. על פי הטבלה שהתקבלה בעקבות ישיבת ועדת מלגות זו, משנת תשפ"ג אושרו מלגות בסך של 20,000 דולר מתוך כמעט 50,000 דולר שהיו יתרת הריבית העומדת לרשות מדור המלגות בשנת תשפ"ג מתוך קרן א'.

10.2.5. מתוך הטבלה בה רוכזו החלטות ועדת המלגות, שהתכנסה לצורך אישור המלגאים לשנת תשפ"ג במימון קרן א', עולים הממצאים הבאים:

- כל מלגאי קיבל מלגה בסך 1,000 דולר, שניתנה בשקלים חדשים על פי שער הדולר ביום התשלום.
 - נקבעו הקריטריונים: עיוורים ובעלי לקות ראייה מ-40% ומעלה, בעלי ת.ז. ישראלית, סטודנטים מן המניין, עד גיל 30, עם אפשרות לחריגים של סטודנטים מעל גיל 30 או סטודנטים הלומדים לימודי תעודה.
 - נקבע כי המלגה תינתן לסטודנט "עד שנתיים במשך 5 שנים".
 - נקבע כי הסטודנט יתנדב בקהילה במשך 40 שעות במהלך השנה.
 - עמותת "עלה" תעביר את רשימת הזכאים ושיבוצם למסגרות ההתנדבות, כאשר המלגה תוענק בתשלום אחד בטקס חלוקה לאחר סיום ההתנדבות.
- הוצגה בפני ועדת המלגות של קרן א' רשימה של 21 מלגאים, כאשר הוחלט ש-19 מלגאים יקבלו מלגות מלאות ו-2 מלגאים יקבלו מחצית המלגה, כל אחד. כמו כן הוחלט כי חלק מהמלגאים יתנדבו בהתאם למצבם הרפואי, דהיינו יהיו זכאים להתנדב מספר שעות מופחת או יהיו פטורים מהתנדבות בקהילה. נדגיש כי המלגאים לומדים במוסדות לימוד שונים ולא מצאנו העדפה למוסד לימוד כלשהו.

10.2.6. תהליך אישור המלגאים, הרישום והתיעוד שנערך במדור המלגות מתבצע כלהלן:

- מדור המלגות מקבל את פרטי המלגאים. פרטים אלו מוזנים למערכת רישום המידע (פלטפורמת Salesforce) המשמשת את מדור המלגות.
- מדור המלגות בודק אישור לימודים, תעודת זהות ותעודת עיוור / לקוי ראייה.
- לאחר אישור כל המסמכים הנ"ל מועברים השמות לוועדת המלגות של קרן א'.
- עמותת "עלה" דואגת לשיבוץ המלגאים בהתנדבות בקהילה. מתקבלים אישורים ממקומות ההתנדבות, בדבר ההתנדבות, המועברים למדור המלגות.

⁶ זהו נוסח ההחלטה שהתקבלה – ככל הנראה הכוונה היא שתינתן מלגה לכל היותר לשנתיים לימודים ובטווח של לא יותר מחמש שנים.

- מונפקת המחאה לפקודת המלגאים אותה מחלקים בטקס חגיגי. בשנת תשפ"ג לא התקיים הטקס בשל מלחמת חרבות ברזל והמלגאים קיבלו את המחאה באמצעות עמותת "עלה" או באמצעות הדואר.
- הביקורת דגמה, מתוך כלל המלגאים שקיבלו מלגה בשנת תשפ"ג, 4 מלגאים ובדקה לגביהם את תהליך הבדיקה, קבלת המסמכים השונים ומתן המלגה.
- הביקורת מצאה כי התקבלו מלוא המסמכים על פי התהליך הנ"ל. תיעוד מתן המחאה הינו מתוך מערכת ה-ERP של הסוכנות היהודית.
- התהליך תועד ונמצא תקין.**

10.2.7. ממצאים:

- 10.2.7.1. המלגות מתוך כספי קרן א' ניתנות על פי הייעוד הרשום במסמך ההקמה של הקרן.
- 10.2.7.2. מדור המלגות נעזר לשם איתור מלגאים בעמותה חיצונית, המתמחה בתחום מתן תמיכה לאנשים לקויי ראייה או עיוורים. הביקורת התרשמה לטובה מהתנהלות העמותה.
- 10.2.7.3. בשנת תשפ"ג הוענקו מלגות במימון קרן א' בסכום של כ- 20,000 דולר מתוך סכום של כ- 50,000 דולר שהיו יתרת הריבית שעמדה לרשות מדור המלגות לחלוקה – ההסבר לניצול חלקי זה הוא שמיצוי חלק מהיתרה בקרן זו הינו בהתאם לצרכים הקיימים ומתוך ראייה עתידית לאפשר הענקת מלגות בשנה העוקבת.
- 10.2.7.4. הקריטריונים למתן מלגה עומדים בתנאי נוהל המלגות למעט:
- נבדקת תעודת הזהות של המלגאים במקום אזרחותם כנדרש בנוהל. יש לשקול לשנות את הנוהל ולהסתפק בדרישה כי המלגאי הינו תושב קבע.
 - אין בדיקה של קבלת תמיכה נוספת על ידי הסוכנות היהודית ולפיכך גם לא ניתן לבדוק את מספר שנות הלימוד עבורן הסוכנות היהודית העניקה מלגה. לביקורת נמסר כי במקרה בו מלגאי מוגש למלגה שנייה על ידי עמותות עלה, הוועדה מעודכנת על כך ויש על כך רישום במסמכי הוועדה.
 - המלגאים לא הוחתמו על טופס ויתור סודיות לגבי פרטים אישיים הקשורים בבקשת המלגה. לביקורת נמסר כי מדור המלגות יפעל ליישום הנושא בשנת המלגות הנוכחית ואילך.
- 10.2.7.5. **תהליך רישום המלגאים, תיעוד זכאותם, בדיקת ההתנדבות אותה ביצעו והנפקת תשלום המלגה, נעשה באופן תקין.**

10.3. קרן "ב"

- 10.3.1.** קרן ב' מייחדת את כספי הקרן לסטודנטים מעוטי יכולת באוניברסיטה העברית.
- 10.3.2.** מסמכי ההקמה של הקרן קובעים כי ניתן להעביר את כספי התרומה לאוניברסיטה העברית לשם מתן מלגות לימוד לתלמידים מעוטי יכולת או שהסוכנות היהודית תעניק מלגות לימוד לתלמידים באוניברסיטה העברית מתוך כספי הקרן. ניתנה הבהרה כחלק מהליכי הקמת הקרן כי יש לחלק כל שנה רק את פירות הקרן ולדווח לקרן על מספר הסטודנטים המקבלים כל שנה ושנה מלגות.
- 10.3.3.** מדור המלגות נעזר במרכז לסיוע כלכלי של האוניברסיטה העברית לשם איתור מלגאים. מדור המלגות פנה בראשית שנת 2023 למרכז הסיוע וביקש כי יאתר 4 מלגאים "נזקקים ומצטיינים" הלומדים באוניברסיטה העברית. עוד נאמר כי תינתן עדיפות לסטודנטים עולים חדשים תושבי הפריפריה. לכל מלגאי תוענק מלגה בסך של 2,500 ₪.
- 10.3.4.** התנאי של הצטיינות בלימודים הוא תנאי שנוסף על ידי מדור המלגות. תנאי זה אינו מהתנאים הקבועים במסמכי ההקמה של קרן ב'.
- 10.3.5.** צוות הביקורת נפגש עם נציגי המרכז לסיוע והתרשם לחיוב מהמקצועיות של ניהול מערך המלגות. למרכז הסיוע מסמכים מסודרים וברורים של קריטריונים למתן מלגות. נערכות בדיקות יסודיות על מנת לוודא שהסטודנטים אכן עומדים בקריטריונים העיקריים שנקבעו על ידי מדור המלגות לגבי קרן ב' - מצב כלכלי מוחלש, לימודים באוניברסיטה העברית והצטיינות בלימודים.
- 10.3.6.** על פי הטבלה, בה רוכזו החלטות ועדת המלגות לעניין קרן ב', בשנת תשפ"ג אושרו מלגות בסך של 3,000 דולר מתוך כמעט 4,750 דולר שהיו יתרת הריבית העומדת לרשות מדור המלגות. הסכום הנ"ל היה שווה ערך לכ- 10,000 ₪ לחלוקה לארבעת המלגאים. בהעדר פרוטוקול מסודר, ניתן להסיק מהמסמך שנרשם על ידי ועדת המלגות שהתכנסה לצורך זה, כי הוועדה קיבלה את רשימת המלגאים שאותרו על ידי מרכז הסיוע של האוניברסיטה העברית ואשר להם הומלץ להעניק מלגות בשנת תשפ"ג. ברשימה זו נמצאים 4 מלגאים וקיים פירוט אודות מצבם הכלכלי, גובה שכר הלימוד אותו הם נדרשים לשלם ופרטים אודות הצטיינותם בלימודים.
- הסטודנטים המקבלים מלגות מקרן ב' לא נדרשים לבצע עבודה התנדבותית בקהילה.
- 10.3.7.** תהליך אישור המלגאים, הרישום והתיעוד שנערך במדור המלגות כולל:
- קבלת פרטי המלגאים ורישום במערכת ה-Salesforce.
 - קבלת אישור לימודים וגובה שכר לימוד.
 - הנפקת המחאות והעברתן למלגאים, דרך המרכז לסיוע של האוניברסיטה העברית.
 - הפקת דוח מפורט לקרן, המתאר את המלגאים שקיבלו את המלגות וכן סיכום כספי קצר של הכספים המשויכים לקרן זו.
- צוות הביקורת דגם את תהליך הבדיקה, קבלת המסמכים השונים ומתן המלגה, לגבי 2 מלגאים, מתוך ארבעת המלגאים שקיבלו מלגה בשנת תשפ"ג.
- התקבלו מלוא המסמכים על פי התהליך הנ"ל. תיעוד מתן המחאה הינו מתוך מערכת ה-ERP של הסוכנות היהודית.

התהליך תועד ונמצא תקין.

10.3.8. ממצאים:

10.3.8.1. המלגות מתוך כספי קרן ב' מוענקות על פי הייעוד הרשום במסמך ההקמה של הקרן.

בפועל מדור מלגות הוסיף תנאים שלא קיימים במסמך ההקמה של הקרן והוא מבקש כי המלגות יינתנו למלגאים מצטיינים, בעדיפות לעולים חדשים מהפריפריה. בטבלה שמייצגת את החלטת הוועדה (המהווה חלף פרוטוקול) לא נמצאו סימוכין לתנאים נוספים אלו, אם כי עולה שהוועדות דנו במלגאים על פי תנאים אלו. לביקורת נמסר כי במסמכי ההקמה נרשם כי על הסטודנטים להיות "ראויים" - "deserving". במהלך השנים, בוועדות השונות שדנו בכך בעבר, פורש התנאי הזה כ"מצטיינים".

לביקורת נמסר כי לפי ממצאי הביקורת, המדור ידייק את הענקת המלגות על פי תנאי הקרן במסמכי ההקמה.

יש לציין שהמדור מגיש לתורם קרן ב' דיווח מילולי ותקציבי מידי שנה.

10.3.8.2. המרכז לסיוע של האוניברסיטה העברית פועל לאיתור מלגאים העומדים בקריטריונים הנדרשים. הביקורת התרשמה לטובה מהתנהלות המרכז לסיוע.

10.3.8.3. הקריטריונים למתן מלגה עומדים בתנאי נוהל המלגות, למעט התנאים הבאים:

- לא נדרשה מהמלגאים התנדבות בקהילה. על פי נוהל המלגות יש לדרוש התנדבות בקהילה בכל מקרה בו ניתנת מלגה מעל 2,000 ₪.
- נבדקת תעודת הזהות של המלגאים, במקום אזרחותם כנדרש בנוהל. יש לשקול לשנות את הנוהל ולהסתפק בדרישה כי המלגאי הינו תושב קבע.
- אין בדיקה של קבלת תמיכה נוספת על ידי הסוכנות היהודית.
- המלגאים לא הוחתמו על טופס ויתור סודיות להעברת פרטים אישיים הקשורים לבקשת המלגה.

10.3.8.4. **תהליך רישום המלגאים, תיעוד זכאותם הנפקת התשלום עבורם והדוח לקרן נעשים באופן תקין, למעט קבלת הפרטים השונים כמפורט בסעיף לעיל.**

10.4. קרן ג'

10.4.1. קרן ג' מייחדת את כספי הקרן לעולים לומדי עברית ואנגלית.

10.4.2. הקרן הוקמה על פי הוראות צוואה, אשר חילקה את כספי העיזבון בין מטרות שונות ובכללן עולים חדשים הלומדים עברית ואנגלית.

10.4.3. על פי הטבלה המייצגת את החלטות ועדת המלגות, משנת תשפ"ג, אושרו בשיתוף היחידה לעולים באוניברסיטת אריאל, מלגות בסך של 5,000 דולר (שהיו שווי ערך ל 17,000 ₪) לעולים הלומדים עברית ואנגלית באוניברסיטת אריאל.

בנוסף, אושרו מלגות בסך 7,353 דולר (שהיו שווי ערך ל 25,000 ₪) לעולים הלומדים עברית ואנגלית והכנה לבחינה הפסיכומטרית בניצנה – שהוא כפר נוער המיועד לנערים

מהחברה הבדואית בנגב, מייסודה של הסוכנות היהודית (זאת בנוסף למלגות הניתנות לבוגרי כפרי הנוער האחרים של הסוכנות היהודית מקרנות אחרות).
בסך הכול אושרו מלגות בסך 12,353 דולר (שהיו שווי ערך ל 42,000 ₪) מתוך יתרת קרן פנויה לשימוש של 24,522 דולר.

10.4.4. הענקת המלגות לסטודנטים באוניברסיטת אריאל גובשה בעקבות פנייה מפורטת מהאוניברסיטה, בה התבקש מדור המלגות לאשר 17 מלגות בסכום של 1,000 ₪ למלגאי. בקשת המלגות לעולים חדשים בניצנה נשלחה מטעם כפר הנוער. נשלחה בקשה מפורטת למתן מלגות לעולים, הלומדים עברית באולפן בכפר הנוער אשר משתתפים בקורס הכנה לבחינה הפסיכומטרית הכולל גם לימודי אנגלית. התבקשו מלגות ל-25 מלגאים. בסופו של דבר אושרו 23 מלגות בסך 1,000 ₪ למלגאי.

10.4.5. תהליך אישור המלגאים, הרישום והתיעוד שנערך במדור המלגות כולל:

- קבלת פרטי המלגאים ורישומם במערכת רישום המידע של מדור המלגות – מערכת ה-Salesforce.
 - קבלת אישור לימודים (יצוין כי המלגאים אינם לומדים במוסד להשכלה גבוהה, אלא בכפר הנוער).
 - הנפקת המחאות והעברתן למלגאים.
 - לשאלת צוות הביקורת, נמסר, כי לא נבדק האם המלגאים הם עולים חדשים וכי מדור המלגות סומך על אוניברסיטת אריאל ועל הנהלת כפר הנוער ניצנה.
 - צוות הביקורת דגם את תהליך הבדיקה, קבלת המסמכים השונים ומתן המלגה לגבי 4 מלגאים, מתוך כלל המלגאים שקיבלו מלגה בשנת תשפ"ג במימון כספי הריבית של קרן ג'.
 - התקבלו מלוא המסמכים על פי התהליך הנ"ל. תיעוד מתן ההמחאה הינו מתוך מערכת ה-ERP של הסוכנות היהודית.
- התהליך תועד ונמצא תקין.**

10.4.6. ממצאים:

10.4.6.1. המלגות מתוך כספי קרן ג' ניתנות על פי הייעוד הרשום במסמך ההקמה של הקרן – לימוד עברית ואנגלית. מדור המלגות לא בודק האם מדובר בעולים חדשים וסומך על המוסדות בהם לומדים המלגאים לוודא זאת.

10.4.6.2. בשנת תשפ"ג אושרו מלגות מתוך קרן ג' בסכום של 12,353 דולר (מתוך יתרת קרן פנויה לשימוש של 24,522 דולר) המהווה כ- 50% מסך הסכומים שעמדו לרשות מדור המלגות לחלוקה מתוך קרן זו.

- 10.4.6.3.** הקריטריונים למתן מלגה עומדים בתנאי נוהל המלגות, למעט התנאים באים:
- כפר הנוער ניצנה אינו מוסד להשכלה גבוהה אך הוא מוסד של הסוכנות היהודית ולפיכך עומד בהוראות סעיף 4.2 לנוהל המלגות בדבר הזכאות למלגה.
 - נבדקת תעודת הזהות של המלגאים, במקום אזרחותם כנדרש בנוהל. יש לשקול לשנות את הנוהל ולהסתפק בדרישה כי המלגאי הינו תושב קבע.

- לגבי המלגאים הלומדים באוניברסיטת אריאל, אין בדיקה של קבלת תמיכה נוספת על ידי הסוכנות היהודית.
- המלגאים לא הוחתמו על טופס ויתור סודיות להעברת פרטים אישיים הקשורים בבקשת המלגה.

10.4.6.4. תהליך רישום המלגאים, תיעוד זכאותם הנפקת התשלום עבורם והדוח לקרן נעשים באופן תקין, למעט קבלת הפרטים השונים כמפורט בסעיף לעיל.

10.5. המלצות:

- 10.5.1. בשתי קרנות מתוך שלוש הקרנות שנבדקו נרשם ניצול של כ 50% מסכום הריבית שעמד לרשות מדור המלגות. יש להגדיל את אחוז ניצול הסכומים המיועדים להענקת מלגות.
- 10.5.2. יש לחייב את המלגאים להתנדבות קהילתית בכל מקרה של קבלת מלגה מעל 2,000 ₪ או לחילופין לשנות את נוהל המלגות בהתאמה.
- 10.5.3. יש לבדוק ולקבל מסמכים המאשרים כי המלגאים עומדים בתנאי הבסיס העקרוניים של הקרנות לזכאות למלגה. כשם שמדור המלגות מוודא בקרן א' כי המלגאים נושאים תעודת עיוור או לקויי ראייה ובקרן ב' כי המלגאים מצטיינים ולומדים באוניברסיטה העברית, על מדור המלגות לוודא כי בקרן המיועדת לעולים חדשים יתקבל אישור (תעודת עולה) לגבי המלגאים.

תגובת מדור המלגות והיחידה לכספים לסעיף 10.5.1

המלצת הביקורת מקובלת ומדור המלגות יפעל להגדלת מיצוי הריבית כבר בשנת תשפ"ה. עם זאת המדור פועל מתוך תפישה של רציפות בהענקת המלגות לטווח ארוך ובראייה עתידית של סכומי הריבית שיעמדו לרשות המדור.

10.5.2 תגובת מדור המלגות לסעיף

יובא להחלטת ועדת המלגות.

10.5.3 תגובת מדור המלגות לסעיף

ההמלצה מקובלת ותיושם כבר השנה.

11. ריכוז המלצות

המלצה	נושא	סעיף
<p>5.4.1 על הסוכנות היהודית, בתיאום עם ה-UIA, לקבוע מדיניות באשר לאופן השקעת כספי קרנות החינוך ולזיכויין בשל פירות הנצברים על השקעתן.</p>	<p>קרנות החינוך – ניהול כספי חוק הנאמנות</p>	<p>5.4</p>
<p>5.4.2 במסגרת קביעת המדיניות לגבי זיכוי הקרנות המאפשר חלוקת כספים למוטבים, יש לקבוע כתחליף להשקעה נפרדת המניבה תשואה, את מנגנון זיכוי הקרנות לטווח הארוך.</p>		
<p>5.4.3 יש לשקול להציג בדוחות הכספיים המבוקרים, בביאור הנכסים נטו מוגבלים, את ההתחייבויות לקרנות החינוך <u>בשורה נפרדת</u> משאר הנכסים הנטו מוגבלים.</p>		
<p>5.4.4 יש לשקול לכלול בדברי ההסבר המתייחסים להשקעות כספי הסוכנות היהודית שנכסים אלו כוללים סכום מסוים, נקוב, בגין השקעות כספי קרנות החינוך.</p>		
<p>8.4.1 יש לגבש מדיניות כתובה בכל הנוגע להתנהלות הכספית השוטפת של קרנות החינוך ואמות מידה לניצול כספים הצבורים בקרנות השונות, לרבות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • בקרנות בהן יש תיאור ייעוד במסמכי ההקמה וניתן להשתמש רק בכספי הריבית - יש לקבוע מדיניות ברורה בכל הנוגע לניצול הריבית הצבורה העומדת לחלוקה מדי שנה. • ככל שיש רצון להשתמש בכספים רק לאחר שיצטבר בקרן סכום כספי מסוים מריבית, יש לקבוע מדיניות ברורה לעניין זה. • בקרנות בהן ניתן לנצל את כספי הקרן ואת הריבית שנצברת – יש לקבוע מתי והאם משתמשים בכספי הקרן הצבורים. ניתן לקבוע מספר שנים עד לניצול מלוא כספי הקרן והריבית או לקבוע כי ינוצלו <u>לכל הפחות</u> כספי הריבית הנצברת באותה שנה. 	<p>שימוש בכספי קרנות החינוך</p>	<p>8</p>

המלצה	נושא	סעיף
<p>8.4.2 בקרנות בהן הייעוד בעייתי להוצאה לפועל, בשל שינויים שהזמן גרמן או בשל סיבות אחרות – יש לפעול לאיתור ופנייה יזומה למקימי הקרן או יורשיהם, לשם שינוי הייעוד או מציאת חלופות אחרות תוך קבלת ייעוץ משפטי מתאים ובמידת הצורך פנייה לבית המשפט לקבלת הוראות.</p>		
<p>8.4.3 בקרנות בהן אין כלל תיעוד במסמכי הקמה – יש לפעול לאיתור ופנייה יזומה למקימי הקרן או יורשיהם, לשם קבלת הנחיות בנוגע לשימוש בקרן או קבלת ייעוץ משפטי בנוגע לאפשרות להשתמש בקרנות אלו עם חלוף הזמן הרב מאז הקמתן. במידת הצורך יש ליזום פנייה לבית משפט לקבלת הוראות.</p>		
<p>8.4.4 יש לשקול לעדכן את טבלת הקרנות ולפצל אותה לסוגי הקרנות השונים (ניצול לפי יעוד, ניצול ללא יעוד קבוע וכד') לשם ייעול הטיפול והאבחנה בין סוגי הקרנות והשימושים שלהן.</p>		
<p>9.2.2.1 יש לשקול להקים את ועדת המלגות הראשית על פי סעיף 3 לנוהל המלגות ולחילופין, במידה ויוחלט שאין בכך צורך, יש לתקן את הנוהל ולהתאימו למבנה הפעולה הקיים של ועדות ייעודיות, בהנחה שהוא משרת את תפעול מערך המלגות.</p>	<p>מדור המלגות – ניהול שוטף 9.2 ועדת המלגות</p>	<p>9</p>
<p>9.2.2.2 יש למסד את פעולתן של תתי-הוועדות הקיימות, על ידי שינוי והתאמת נוהל המלגות.</p>		
<p>9.3.2 על תתי-הוועדות לרשום פרוטוקולים אשר יצינו, בין השאר, את תאריך התכנסות הוועדה, הנושאים שהועלו לדיון, ציון שמות המשתתפים והחלטות שהתקבלו.</p>	<p>מדור המלגות – ניהול שוטף 9.3 רישום פרוטוקולים</p>	<p>9</p>

<u>המלצה</u>	<u>נושא</u>	<u>סעיף</u>
<p>9.4.2.1 יש לתקן את הנוהל כך שישקף את התנהלות מדור המלגות הנעזר ב"מיקור חוץ" לאיתור מלגאים.</p>	<p>מדור המלגות – ניהול שוטף 9.4 איתור מלגאים</p>	9
<p>9.4.2.2 יש לקבוע קריטריונים ותנאי סף לבחירת גופי "מיקור חוץ" המסייעים לסוכנות היהודית ולשקול לגוון ולהגדיל את מספר הגופים הנ"ל.</p>		
<p>9.5.2.1 יש לוודא כי המלגאי הוא אכן אזרח ישראלי כנדרש בנוהל או לחילופין לשנות את הנוהל ולהסתפק בדרישה כי המלגאי הינו תושב קבע.</p>	<p>מדור המלגות – ניהול שוטף 9.5 תנאים לקבלת מלגה</p>	9
<p>9.5.2.2 על מדור המלגות לבדוק, באמצעים סבירים העומדים לרשותו, האם המלגאים קיבלו או מקבלים סיוע אחר מהסוכנות היהודית, בהתאם לדרישות הנוהל (ניתן לקבל הצהרת מלגאים לעניין זה).</p>		
<p>9.5.2.3 על מדור המלגות לקבל כתב ויתור סודיות להעברת פרטים אישיים הקשורים לבקשת המלגה, החתום על ידי המלגאים בטרם קבלת המלגה.</p>		
<p>10.5.1 בשתי קרנות מתוך שלוש הקרנות שנבדקו נרשם ניצול של כ 50% מסכום הריבית שעמד לרשות מדור המלגות. יש להגדיל את אחוז ניצול הסכומים המיועדים להענקת מלגות.</p>	<p>בדיקת עומק - מדגם</p>	10
<p>10.5.2 יש לחייב את המלגאים להתנדבות קהילתית בכל מקרה של קבלת מלגה מעל 2,000 ₪ או לחילופין לשנות את נוהל המלגות בהתאמה.</p>		

המלצה	נושא	סעיף
<p style="text-align: right;">10.5.3</p> <p>יש לבדוק ולקבל מסמכים המאשרים כי המלגאים עומדים בתנאי הבסיס העקרוניים של הקרנות לזכאות למלגה. כשם שמדור המלגות מוודא בקרן א' כי המלגאים נושאים תעודת עיוור או לקויי ראייה ובקרן ב' כי המלגאים מצטיינים ולומדים באוניברסיטה העברית, על מדור המלגות לוודא כי בקרן המיועדת לעולים חדשים יתקבל אישור (תעודת עולה) לגבי המלגאים.</p>		